

Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování

Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování je součástí MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU. S jejím zněním jsou pracovníci školy seznámeni na začátku školního roku. Strategie je uložena na přístupném místě ve sborovně školy.

1. Školní neúspěšnost

Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Nespěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřujících k nápravě. Podpora školního úspěchu vychází zejména z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, tedy dobrými mezilidskými vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy.

Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole.

Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život.

Jedná se o tyto faktory:

- osobnost dítěte-snížená inteligence, poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži
- poruchy chování, PAS (poruchy autistického spektra)
- zdravotní problémy žáka - dlouhodobá absence
- vysoká absence
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu
- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou
- nadměrně ochranné rodinné prostředí
- dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy
- dítě – cizinec

Žák je ohrožen školní neúspěšností, když

- na konci pololetí z některých předmětů neprospěl, nebo je z některých předmětů nehodnocen
- dlouhodobě neplní zadané úkoly
- svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření

Doprovodné projevy při školní neúspěšnosti

- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie
- poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví
- obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese

Škola si v prevenci stanovuje dlouhodobé cíle:

- vytváření kvalitního a bezpečného klimatu ve třídách a škole
- podpora samostatného a nezávislého myšlení žáků
- rozvíjení kvalitního sebehodnocení žáků
- seznamování žáků s vhodnými styly učení
- využívání metod diferencované výuky
- soustavná pedagogická diagnostika všemi pedagogy
- školní poradenské zařízení vytváří a aktualizuje strategii prevence školní neúspěšnosti, seznamuje s ní pedagogy školy a vyhodnocuje její účinnost

Předcházení školní neúspěšnosti

- klást na dítě přiměřené nároky
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky
- oceňovat jeho jedinečnost
- umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory
- podporovat aktivitu žáků, dát každému příležitost zažít úspěch
- motivovat žáky, rozebírat s ním jejich úspěchy
- vyhýbat se negativnímu srovnávání
- věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka

Řešení školní neúspěšnosti

- Včasné podchycení žakových potíží jednotlivými vyučujícími, ti zejména vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, v takovém případě o neúspěšnosti informují rodiče žáka a třídního učitele.
- Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.
- Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s výchovným poradcem, metodikem prevence rizikového chování či dalšími členy školního poradenského pracoviště.
- Kromě individuálních pohovorů je možné svolat jednání výchovné komise. O jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoj rodičů k nim (individuální doučování, vyšetření v PPP, apod.).
- Je uplatňován třístupňový model péče:
 - 1. Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky.
 - 2. Zapojení školního poradenského pracoviště.
 - 3. Zapojení školského poradenského zařízení (PPP/SPC).
- Základem účinného řešení školní neúspěšnosti je správné rozpoznání příčin, viz výše uvedené faktory.
- Vedení školy vyhodnocuje, zda ke zvýšené neúspěšnosti nedochází jen u některých vyučovacích předmětů, nebo jen u některých vyučujících. Na toto téma případně zaměřuje svoji kontrolní a hospitační činnost.

Na základě této diagnostiky se stanoví možná opatření:

- zvýšená motivace žáka k učení - důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity
- zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preference vizuálního, nebo audio vnímání)
- Žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj nejvýhodnější
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC)
- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu
- práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem
- sestavení plánu pedagogické podpory
- zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu
- včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí
- u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, předmětových komisí a metodických sdružení je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností.

2. Šikana a další projevy rizikového chování

Dlouhodobé cíle:

- vytváření bezpečného a kvalitního klimatu tříd i školy
- formování a rozvíjení dovedností pro život, sociálních dovedností a dovedností seberegulace žáků,
- rozvíjení klíčových dovedností pedagogů v oblasti prevence

Prostředky k dosažení dlouhodobých cílů:

- Všichni pracovníci školy se řídí zásadami konstruktivní, transparentní, respektující komunikace, a to ve vztahu k žákům a jejich rodičům i ke svým kolegům; svým příkladem poskytují žákům vzor prosociálního chování a zároveň toto chování u nich modelují a podporují.
- Všichni pedagogové rozeznají příznaky rizikového chování žáků a bez prodlení zajišťují jeho řešení ve spolupráci s ostatními pedagogy (zejména se školním poradenským pracovištěm), zákonnými zástupci žáků a žáky.
- Třídními učiteli a výchovným poradcem je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace, které mají vliv na jejich osobnostní a sociální rozvoj.
- Třídnické hodiny jsou vedeny podle potřeby tak, aby neustále pozitivně formovaly schopnosti a dovednosti žáků, vytvářelo se ovzduší důvěrné a příjemné atmosféry.
- Pedagogové učí žáky využívat techniky a metody, které vedou k budování zdravého sebevědomí.
- V rámci školy jsou žákům nabízeny různé typy zájmových aktivit (kroužky) s cílem předcházení negativnímu trávení volného času.

Postupy v případě nedosažení cíle spočívají např. v následujících opatřeních:

Všem pedagogům, žákům a zákonným zástupcům je poskytována „zpětná vazba“ v případě neúspěšného (ale i úspěšného) řešení situace. V případě selhání prevence postupuje škola v souladu se svým Krizovým plánem při odhalování, řešení šikany a dalších v dokumentu vyjmenovaných projevů RCH.